

Права върху интелектуална собственост и резултати на фирмите в ЕС

Доклад за анализ на ниво фирми, февруари 2021 г.

Общ преглед

Общ преглед

Едно от задълженията на Европейската обсерватория за нарушенията на правата на интелектуална собственост, която е част от Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO), е да осигури основани на доказателства данни за въздействието, ролята и общественото възприемане на интелектуалната собственост в икономиката на Европейския съюз (ЕС). За постигането на тази цел Обсерваторията изпълнява програма от социално-икономически проучвания.

Освен това в Стратегическия план за 2023 г. на Европейското патентно ведомство (ЕПВ) се отдава приоритет на провеждането на икономически проучвания, за да се отговори на увеличаващите се нужди на заинтересованите страни от повишаване на осведомеността относно въздействието на европейската патентна система и нейното развитие.

През 2013 г. двете служби публикуваха съвместно проучване, което направи оценка на комбинирания принос на отраслите, които използват интензивно различните видове права върху интелектуална собственост (ПИС), към икономиките на ЕС като цяло и към отделните държави — членки на ЕС. Проучването беше актуализирано през 2016 г. и след това отново през 2019 г. Сред основните констатации от изданието на проучването от 2019 г. беше констатацията, че отраслите, които използват ПИС над средното равнище, са допринесли за 29 % от заетостта и за 45 % от брутния вътрешен продукт (БВП) в ЕС, като тези процентни стойности са се повишили спрямо предишното проучване през 2016 г.

Настоящият доклад е последващо проучване, което навлиза по-дълбоко в ролята на ПИС, като анализира голяма представителна извадка от над 127 000 европейски фирми, с цел да съпостави икономическите резултати на фирми, които притежават ПИС, и фирми, които не притежават ПИС. През 2015 г. EUIPO (тогава още OHIM) публикува подобно проучване, което показва, че дружествата, които притежават собствени ПИС, генерират по-високи приходи на служител и плащат по-високи заплати, отколкото дружествата, които не притежават ПИС. Настоящото съвместно проучване на ЕПВ и EUIPO актуализира проучването на EUIPO от 2015 г., с подобрени данни и методология. За разлика от по-ранното проучване, което се основаваше на данни от 12 държави членки, това ново проучване включва данни от дружества във всички 27 държави членки и в Обединеното кралство.¹

Включените в проучването ПИС са **патенти, марки и дизайни** (и всички комбинации между тях). Поради тяхното естество, авторското право, правната закрила на сортовете растения и географските указания, които са били част от проучванията на отраслово равнище, не са включени тук.² От друга страна настоящото проучване включва както европейски, така и национални ПИС, което е важно подобрение на данните, и предоставя цялостен поглед върху портфейла от ПИС на всяко дружество, както европейско, така национално.

---

¹ Обединеното кралство напусна ЕС на 31 януари 2020 г. Същевременно това проучване обхваща периода 2007—2019 г., през който Обединеното кралство е било държава членка, поради което проучването включва данни за предприятия от Обединеното кралство.

² Авторското право не винаги бива регистрирано, а отделните дружества не регистрират географските указания, затова на равнище дружества не съществуват данни относно притежанието на тези ПИС. Правната закрила на сортовете растения е предмет на отделен изследователски проект на EUIPO.

Данните за портфейла от ПИС на всяко дружество са съпоставени с информацията, която се съдържа в търговската база данни ORBIS. Тази база данни осигурява финансова и друга информация за милиони европейски дружества, събрана от документи и финансови отчети, вписани от дружествата в търговските регистри на държавите — членки на ЕС. Проучването използва финансова и друга информация относно дружества, които са регистрирани като официални притежатели на патенти, марки и/или дизайни. Някои дружества, които са част от по-голяма групова структура, може да не са официалните притежатели на ПИС (официалният притежател може да бъде главното им управление), но въпреки това те може да използват ПИС в търговските си дейности.

Съществуват различни начини за измерване на икономическите резултати на дружествата. Поради свързаните с данните ограничения и необходимостта от съпоставяне на сходни обекти (премахването на влиянието на размера на фирмата върху статистическите резултати), като **основен показател за резултатите на фирмите** са избрани „**приходите на служител**“.

Наборът от данни беше организиран по такъв начин, че извадката е представителна за генералните съвкупности от фирми в ЕС. Това дава възможност за съпоставяне на резултатите на дружества, които притежават ПИС с дружества, които не притежават ПИС, като се контролират съответните фактори, например държава, сектор или размер на дружеството. Доколкото ни е известно, обхватът на набора от данни е значително по-голям от този на който и да е друг съществуващ в момента източник на данни от този вид, като това осигурява достатъчно голяма извадка, за да се направят стабилни и представителни заключения.

Проучването не дава препоръки по отношение на политиките, тъй като това не попада в обхвата му. Вместо това, в него се предоставят доказателства, които могат да бъдат използвани от лицата, разработващи политики, в тяхната работа, и служи като основа за повишаване на информираността за интелектуалната собственост сред гражданите на Европа като цяло, и по-специално — сред малките и средните предприятия (МСП).

Методология

Данните бяха анализирани с помощта на два вида методологии:

Първо, бяха събрани **описателни статистически данни**, за да се илюстрират разликите между фирмите, притежаващи ПИС и фирмите, непритежаващи ПИС, от гледна точка на икономическите характеристики. Разликите бяха тествани за статистическа значимост. В Глава 4 са представени резултатите от този анализ.

В Глава 5 са представени констатациите от **иконометричния анализ** на данните. Той позволява задълбочено проучване на връзката между притежанието на ПИС от фирмите и техните икономически резултати. Въпреки че причинно-следствената връзка не може да бъде доказана в тесния смисъл на думата, като се имат предвид наличните данни, иконометричният анализ позволява на изследователите да контролират няколко допълнителни фактора, които влияят на икономическите резултати, и да „изолират“ връзката между притежанието на ПИС и резултатите на фирмите. Резултатите от анализа категорично сочат, че е налице системна,

положителна връзка между притежанието на ПИС и икономическите резултати на равнище отделна фирма.

Основни констатации

В таблица Е1 са обобщени основните финансови променливи за фирмите в извадката за последните години.

Таблица Е1: Средни стойности на избрани променливи по притежание на ПИС, 2015—2018 г.

		Брой служители	Възнаграждение на служител (в хиляди)	Работна заплата на служител (евро/година)
Фирми, непритежаващи ПИС		5,1	148,6	29,8
Фирми, притежаващи ПИС	Всички ПИС	13,5	178,6	35,6
	% разлика в сравнение с непритежаващи	163,8 %	20,2%	19,3 %
	Фирми, притежаващи патенти	28,7	202,4	45,5
	% разлика в сравнение с непритежаващи	460,1 %	36,3%	52,6%
	Фирми, притежаващи марки	13,5	179,6	35,0
	% разлика в сравнение с непритежаващи	164,3 %	20,9 %	17,4 %
	Фирми, притежаващи дизайни	29,1	196,3	38,7
% разлика в сравнение с непритежаващи	467,9 %	32,2%	29,7%	

Забележка: Стойностите се основават на налични наблюдения на 127 199 фирми. Всички разлики са статистически значими при ниво 1 %. Групата „Всички фирми, притежаващи ПИС“, е дефинирана като фирмите, които притежават най-малко един патент, марка или дизайн, или каквато и да е комбинация между тях. Групите „Фирми, притежаващи патенти“, „Фирми, притежаващи марки“ и „Фирми, притежаващи дизайни“ са дефинирани като фирмите, които притежават най-малко едно от тези конкретни ПИС. Тъй като много фирми притежават комбинации от трите, е налице припокриване между притежателите на различните ПИС.

Както е показано в таблица Е1, фирмите, които притежават ПИС, обикновено са по-големи от тези, които не притежават ПИС, измерено чрез броя служители (13,5 срещу 5,1 служители средно). Поради тази причина показателите за икономическите резултати, като приходи, печалби и заплати, са изразени на база служител.

Така фирмите, които притежават ПИС, имат средно с 20 % по-високи приходи на служител, отколкото фирмите, които не притежават ПИС. По отношение на отделните ПИС, резултатите на фирмите, притежаващи ПИС, са по-високи от тези на фирмите, които не притежават ПИС, средно с 36 % за патентите, с 21 % за марките и с 32 % за дизайните.

Таблица Е1 показва също така, че фирмите, които притежават ПИС, плащат заплати, които са средно с 19 % по-високи от заплатите във фирмите, които не притежават ПИС. Тук най-големият ефект е свързан с притежанието на патенти (53 %), следвано от притежанието на дизайни (30 %) и притежанието на марки (17 %). Както по отношение на приходите на служител,

така и по отношение на плащаните заплати, патентите в сравнение с марките и дизайните, са видът ПИС, който средно генерира най-високите възнаграждения за фирмите и техните служители. Това също така съответства на резултатите от проучване (ЕПВ/EUIPO, 2019 г.), което разглежда приноса на отраслите с висока степен на използване на ПИС за икономиката на ЕС от гледна точка на брутния вътрешен продукт, заетостта, заплатите и международната търговия. Това проучване е установило, че в отраслите с висока степен на използване на патенти, заплатите са най-високи.

Таблица Е2 показва, че с най-висока степен на използване на ПИС са отраслите в областта на информацията и комуникацията, като в тях 18 % от фирмите притежават ПИС, следвани от производствения отрасъл, в който 14 % от тези дружества притежават ПИС, и от други дейности в сферата на обслужването (14 %). Фирмите в областта на професионалните услуги („професионални, научни и технически дейности“) също са със сравнително висока степен на използване на ПИС (13 % от тези дружества притежават ПИС).

Предвид това, че МСП представляват преобладаващото мнозинство от дружествата в извадката (каквото е случаят със съвкупността от европейските фирми), цялостното разпределение на притежателите на ПИС между отделните държави е подобно на резултатите за МСП. Вероятността да притежават ПИС е най-голяма по отношение на фирмите от Малта, Португалия, Кипър, Германия, Австрия, Испания, Франция, Полша и Обединеното кралство. В тези държави повече от 10 % от всички МСП притежават поне едно от трите ПИС.

Таблица Е2: Първите 10 категории на статистическата класификация на икономическите дейности в Европейската общност (NACE)³ по отношение на притежанието на ПИС

Раздел на NACE	Притежание на ПИС (%)
J: Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; Далекосъобщения	17,67
C: Преработваща промишленост	14,42
S: Други дейности	14,4
M: Професионални дейности и научни изследвания	12,97
N: Административни и спомагателни дейности	10,66
E: Доставка на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	9,6
G: Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	8,95

³ Създадена през 1970 г. NACE (“Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne”) е класификацията на икономическите дейности, която се използва от Европейската комисия. Нейното настоящо правно основание е Регламент (ЕО) № 1893/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 2006 година за установяване на статистическа класификация на икономическите дейности NACE Rev. 2.

D: Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	5,9
L: Операции с недвижими имоти	5,75
I: Хотелиерство и ресторантьорство	5,51

Забележка: Таблицата показва, че делът на притежателите на ПИС от общата съвкупност от фирми, които са представителни за всеки раздел на NACE. В извадката са показани единствено раздели на NACE, включващи 100 или повече фирми.

Иконометричният анализ, представен в Глава 5 дава възможност ефектът от притежанието на ПИС да бъде „изолиран“ от другите фактори, като например размера на фирмата или държавите и отраслите, в които фирмата извършва дейността си. Резултатите, които са обобщени в Таблица Е3 по-долу, потвърждават положителната връзка между притежанието на ПИС и икономическите резултати, като приходите на служител са с 55 % по-високи за фирмите, които притежават ПИС, в сравнение с фирмите, които не притежават ПИС. Това може да се счете за един от основните резултати от настоящото проучване.

В допълнение към това анализът показва, че тази връзка е особено силно изразена за малките и средните предприятия (МСП).⁴ МСП, които притежават ПИС, имат приходи на служител, които са с 68 % по-високи от тези на МСП, които изобщо не притежават ПИС. Съответно, въпреки че по-голямата част от МСП в Европа не притежават ПИС, онези, които притежават ПИС, имат значително по-високи приходи на служител. При големите дружества приходите на служител са с 18 % по-високи при фирмите, които притежават ПИС, спрямо онези, които не притежават ПИС. Тук анализът показва, че почти 6 от всеки 10 големи дружества в Европа притежават ПИС, въпреки че връзката с по-високите приходи на служител е по-слабо изразена, отколкото при МСП.

Таблица Е3: Основни резултати от иконометричния анализ

	Разлика в приходите на служител между фирми, които притежават ПИС и фирми, които не притежават ПИС
Големи дружества	+18 %
МСП	+68 %
Общо	+55 %

Забележка: Въз основа на наблюдения на общо 120 983 дружества. Разликите са статистически значими при ниво на доверие 99 %.

Иконометричният анализ в Глава 5 показва още, че увеличението на резултатите на фирмата зависи от вида и комбинацията на ПИС. Най-голямото увеличение на приходите на служител се свързва с комбинираното притежание на марка и дизайн, както и с комбинираното притежание на патент, марка и дизайн, като резултатите са по-високи с 63 % и с 60 %, съответно. Процентното увеличение на приходите на служител е 43 % за притежателите единствено на патент, за притежателите единствено на марка — 56 %, за притежателите единствено на дизайн — 31 %, за притежателите на патент и марка — 58 %, и за притежателите на патент и дизайн — 39 %.

⁴ МСП се дефинира в член 2 от приложението към препоръка на Комисията от 6 май 2003 г. относно определението за микро-, малки и средни предприятия (2003/361/ЕО) като дружество с по-малко от 250 служители и оборот, ненадвишаващ 50 милиона евро и/или годишен счетоводен баланс, ненадвишаващ 43 милиона евро.

Дискусия и заключения

Представеният в настоящото проучване анализ потвърждава, че съществува силна положителна връзка между притежанието на различни видове ПИС и резултатите на фирмите, измерени с помощта на приходите на служител и плащаната средна заплата. Тази констатация е в съответствие с по-ранното проучване от 2015 г., както и с проучванията, които разглеждат приноса на интелектуалната собственост на отраслово равнище, както и с проучването от 2019 г. относно бързо развиващите се фирми, в което е установена положителна връзка между дейността на дружеството, свързана с ПИС, и вероятността от постигане на бърз растеж през следващите години (ЕПВ/EUIPO, 2019 г.).

Както и при всеки статистически анализ, тези резултати трябва да се тълкуват внимателно. Те не представляват убедително доказателство, че насърчаването на фирмите да използват повече ПИС ще доведе до повишаване на техните резултати. Проучването показва положителна връзка между фирмите, които притежават ПИС, и техните резултати (измерени с помощта на приходите на служител). Всъщност може да има няколко механизма, чрез които може да функционира връзката между притежанието на ПИС и резултатите на фирмата. Същевременно предвид наличните данни не е възможно те да бъдат разграничени в анализа.

По отношение на МСП положителната връзка между притежанието на ПИС и икономическите резултати е изключително значима. Същевременно по-малко от 9 % от МСП в извадката притежават едно от трите права върху интелектуалната собственост, включени в проучването. Причините за тази ниска степен на притежание са изследвани в рамките на проучването на европейските МСП, проведено от EUIPO (EUIPO, 2019 г.). Това проучване (както и предходното му издание от 2016 г.) показват, че бариерите, пред които са изправени МСП, включват липсата на знания относно ПИС, усещането, че процедурите по регистрация са сложни и скъпоструващи, както и високите разходи, свързани с упражняването на тези права, които са особено тежко бреме за МСП (EUIPO, 2017 г.). Като се имат предвид това и значението на МСП за европейската икономика, ЕПВ и EUIPO, в качеството си на служби за интелектуалната собственост, предприемат мерки за справяне с тези опасения, за да могат европейските МСП изцяло да се възползват от своите иновации и от своята интелектуална собственост, по линия на Стратегическия план на ЕПВ за 2023 г., Стратегическия план на EUIPO за 2025 г., чрез програмата на EUIPO за МСП, както и стратегията на Европейската комисия за МСП, формулирана в началото на 2020 г. (ЕК, 2020 г.).